

legerede Vælgerklasse valgte Flertallet i Sogneraadet, og derfor kunde den ogsaa vælge Formanden. Stillingen var anderledes i Byerne. Der valgte den almindelige Vælgerklasse Flertallet og den privilegerede Vælgerklasse Mindretallet, men ved Hjælp af den kongevalgte Borgmester kunde det konservative Parti eller Højre, som det den Gang kaldtes, haabe at blive lige saa stærkt som de demokratiske Partier. Der var en lang Aarrække, hvor Konservatismen sejrede, baade ved den almindelige Vælgerklassens og ved den privilegerede Vælgerklassens Valg. Men Højre, der ganske vist aldrig har haft noget stort politisk Udsyn, kunde alligevel se, at den Dag let kunde komme, da den almindelige Vælgerklasse vilde sige sig fri for Kammeratskabet med Højre og vælge sine egne Repræsentanter, der vilde indtage en anden Stilling end den, Højre plejede at indtage. Højre vidste, at deres kommunale Bygning hvilede paa en skrøbelig Grundvold, og at den Dag kunde komme, da den almindelige Vælgerklasse selv tog Magten og huskede paa, at Højre ikke alene havde brugt Magten i den Tid, de havde Flertal, men mange Steder havde misbrugt Magten. Derfor frygtede Højre ikke uden Grund den Dag, da Demokratiet i Købstæderne selv tog Styret.

Derfor var det saa vigtigt for Højre at have den kongevalgte Borgmester; thi denne var i de Dage næsten altid en god Støtte for de konservative Partier. I gamle Dage var det en almindelig Opfattelse, at en rigtig Embedsmand ogsaa maatte være Højremand. En Embedsmands Søn skulde næsten altid være Embedsmand, og fra Enevældens Tid var det en almindelig Betragtning, at en Embedsmand maatte være Højremand. Det viste sig ogsaa, at de Embedsmænd, der kom ud fra Ministerierne, næsten altid var gode Højremænd, der trofast fulgte det konservative Mindretal eller Flertal, som det nu maatte være, i Købstæderne. Man gik endogsaa undertiden saa vidt, at naar den kongevalgte Borgmester var forhindret i at være til Stede i Byraadet, konstitueredes en ganske ung Fuldmægtig, som maaske ikke en Gang havde Valgret i vedkommende Kommune.

Højre i Landstinget nægtede gentagne Gange Forslaget om folkevalgte Borgmestres Overgang til anden Behandling, og som Højre optraadte i Landstinget, optraadte det undertiden ogsaa ude i Kommunalbestyrelserne; ved den konge-

valgte Borgmesters Hjælp nægtedes adskillige Forslag Overgang til anden Behandling. Hos Venstre derimod var der, som jeg nævnedes før, Velvillie overfor Sagen. Der skete ganske vist dette, at da Venstre kom til Magten i 1901, syntes Interessen at svinde noget. En tidligere Venstreminister henviste til, at man maatte først have Retsreformen i Orden, inden man kunde tænke paa dette Spørgsmaal. Men, som sagt, i Hovedsagen har Venstre været enigt med Socialdemokraterne om, at Byraadene burde have Ret til at vælge deres Formænd.

Da Lovforslaget denne Gang blev fremsat, skete der imidlertid et fuldstændigt Omslag for det konservative Partis Vedkommende. Partiets Medlemmer i Landstinget ikke alene ikke nægtede at fremme Lovforslaget, men anbefalede det endogsaa til hurtig Fremme, og det maa siges, at Landstinget denne Gang har arbejdet hurtigt. Forklaringen er saa lige til. Loven er nu blevet en bydende Nødvendighed. Det konservative Folkeparti har været klar over, at nu nyttede det ikke længere at modsætte sig Forslagets Gennemførelse. Det er aldeles ikke ud fra et Retfærdighedsstandpunkt, at det konservative Parti nu tiltræder dette Forslag. For øvrigt er der maaske nu fra det konservative Partis Side ikke mere noget Ønske om at kunne hindre Forslagets Gennemførelse, idet den Fordel, de kongevalgte Borgmestres tidligere har betydet for det konservative Parti, neppe længere vil være saa stor. For det første er Retsreformen nu gennemført, og de hidtil kongevalgte Borgmestres, Byfogderne i Byerne, kan vanskeligt bestride begge Stillinger. Men for det andet og ikke mindst vigtige er det under denne Indenrigsministers Ledelse lykkedes at gennemføre Valg af folkevalgte Borgmestres i Halvdelen af Landets Købstæder. Den foregaaende ærede Taler pegede med Rette paa, at det var ham, der havde udnævnt den første folkevalgte Borgmester; den nuværende højtærede Indenrigsminister har fortsat med det lige nævnte Resultat. Men endelig for det tredje er det heller ikke længere en bydende Nødvendighed for en Embedsmand at være konservativ. Nu er der mange Embedsmænd, som er frisindede Mænd. Man betragter det som en ganske naturlig Ting, at en Embedsmand kan tilhøre hvilket politisk Parti det skal være, og derfor kan de konservative Partier ikke længere være